

Havonként megjelenő társadalmi és vallási képes folyóirat,
melyben mindenekelőtt a kisujszállási reformált egyház híveihez, de más helyeken lakozó
embertestvéreikhez is szól:

TÖRÖK IMRE kisujszállási ref. lelkipásztor.

Csel. 20. 28. Viseljétek gondot magatokról és az egész nyájról, melyben a Szentlélek titeket vigyázókká tett az Isten anyaszentegyházának legeltetésére.

Ap. csel. 20. 24. Semmivel nem gondolkok, az én életem is nekem nem drága, csak hogy elvégezhessem örömmel az én futásomat, melyet vettem az Ur Jézustól.

Jézus Krisztus szavai: Máté 10. 40. A ki tégedet befogad, engem fogad bé; és a ki engem befogad, azt fogadja bé, a ki engemet elbocsátott.

Kálvin.

A „Szeretet“ jelen számát egészen a Kálvin atyánk emlékének akarom szentelni. Nem is tudnék tenni másképen. Az ő nevével, dolgainak emlékezetével van a lelkem tele: báresak az ő lelke is beleköltözött volna teljesen az én lelkembe!

Áldassék a nagy Isten ő érette, hogy adta őt a világnak, Krisztus után, igazságul!

És áldassék az Isten, hogy engem, porszemét a szél szárnyán, elvitt, elvezérelt oda, hol Kálvin atyánk élt, küzdött; hol hajléka, temploma áll — s jeltelen sirja is van. Felkerestem, láttam mindezeket.

Szeretnék porba borulni az Ur előtt, a gondviselő jó Isten előtt, hogy alkalmat szolgáltatott nekem arra,

miképp a sok százmérföldes távolba, a gyönyörű Helvéciába s abban a Kálvin városába elmehettem, az ő ünnepére, a Kálvin emlékezetére rendezett ünnepélyekre, zarándok-társaimmal, református-kálvinista predikátorokkal, magyar testvéreimmel.

Inkább egy-egy darab kenyérral kevesebbet eszik családom s pár fokkal hidegebb lesz a szobánk a télen — de táplálja lelkemet a nagy emlékezet és lángot gyújt bennem az ő lelkének lángolása.

Kérve kérem azonban kedves olvasóinkat, ne nagyon nézzék most, hogy mintirom, amit irni akarok; ezer gondolat, ezer érzés hullámszik, kavarg az agyamban, a szívemben, midőn 15 napi ut után hazaérkezve, számot akarok adni mindazokról, amiket láttam, tapasztaltam s kivált éreztem.

Rendre elmondom, ha elmondhatom, ha kibeszélhetem valaha, — mire vert, mozdult a szívem, mi fakasztott sokszor felmagasztosultság könnyeit szememből, — idegen országban.

U t u n k.

Budapestről, mely a világnak egyik legszebb helye, a mi édes hazánknak verő szive, — eredtünk utnak mintegy 120-an, az elmúlt hónap 29-ik napjának reggelén, a világnak másik szép helye felé, Geneva, vagy: Gent város felé, a Kálvin városa felé. Szívünkben a szent vágy, a ki-kiesorduló öröm. Hogyne! Keblünk fölött a háromszinü kokárda s rajta arany betűkkel ez a név: Kálvin. Nagyot dobbant a szívünk, mikor megmozdult a vonat. 120 magyar megy ama föld felé, hol te küzdöttél, türtél, szenvedtél, idő előtt a sirba rogytál, de diadalmaskodtál, Kálvin atyánk. Hogy mint telt be az ember lelke a gyönyörű tájak leirhatatlan szépségével, az nem érdekelhet — gondolom — senkit. Zöld halmok után a magas hegyek, — csendes folyók után szakadó hegyi siók, — termő földek után a mohos sziklák, kopártetők . . . eljöttek, elkövetkeztek rendre mind s egyszerre csak ámulva láttuk megcsillogni fenn, gomolyogva uszó telleg felett a hósisakot a nagy hegyek fején . . . a havas hegyeket. Itt még az utunk a rónán, vagy a völgy ölén kanyargott, a következő órában már sokszáz méteres nagy mélység fölött, vashidakon futott velünk a vas szörnyeteg, vonatunk. Az egyik percben még világosság, a másik percben éj borult ránk, vonatunk alagutba futott. Itt szénafedte rét, majd bükkös erdő,

amott már feketés-zöld fenyvesek. S midőn a gyorsvonat ismét alagut sötétségében zakatolt, rohant 14 percig, tehát körülbelül oly hosszú alaguton, mint Kisujszálláshoz amennyire esik Kenderes, amint kijutottunk az alagut kapuján — a földet 3—4 ujjnyi hó takarta s kis tiroli leánykák, tavasz tündérei a hó felett, bokréta számra hozták felénk a havasi rózsát.

Igy értünk el, két napi ut után a harmadik nap délelőttjén: Helvécia határához.

A határvárosnál átcsereztük pénzünket idegen pénzre. Beszélgettünk, tanakodtunk. S im egyszerre magyar szó hallatszik felénk. Egy ember, egy szegény vasutas — a szava reszket, homloka ragyog: »Urak, debreceni ember vagyok!« csak ennyit mondott, s ebben minden benne volt. Kérdeztük aztán, hol, melyik utcán született, hogy hozta sorsa a messze idegenbe, milyen a sora, jobb-e itt, mint amott, merre zugnak habjai Tiszának-Dunának? — Felelt is, meg nem is, feltornyosult lelkében ezer érzés. Óh de drága, de édes kincsünk is vagy te nekünk, a bujdosó, az utonjáró vándor, a messzevettetett lélek, tudja csak, édes hazánk, édes Magyarország.

Mentünk tovább. Ott hagytuk a hazátlant. Magyar szót hallott, magyar szivek verését érezé, ez boldogítja őt — hisszük — egy kevés időre.

Helvécia!

Tükrös vizü szépséges tavak, melyekbe szakad nagymagasból fehér habos morajló zuhatag, redőzve omló hófehér nagy szalag. Fehér hajók, mint repülő sirályok, mennek a víz felett s lobog a lobogó, vörös mezőben hófehér kereszt, helvétek ci-

mere. A városok tűnnek egymásután, hordanak mind »jóléti bélyeget.« A boldogulás, a boldogság hona ez. Orate — et laborate, Orandum et laborandum. Ami, ha megmagyarázod, ezt teszi: imádság és munka! A föld itt-ott terem egy-egy kicsit. Gyümölcsösöket láttunk itt-amott, — hanem aztán a gyár kémények füstje, a kattogó gép, az iparosnak szorgalmas keze — s mindenekfelett az imára kulesolt kezek: ezek adnak »jóléti bélyeget.« A tiszta jellem, mint a kristály levegő; az erős lélek, mint a sziklák köve; az Istenre néző szív, mint az ég fényét tükröztető szép tavak . . . ez a te ékességed Helvécia!

Szelid völgyeken kigyózott utunk s a harmadik napon jutottunk Cürük (Zürich) városába. Megnéztük, amennyire időnk engedé. Szép, tiszta, rendezett ott minden kívül is, s rendben — mi legfőbb, rendben a lélek. Én ott álltam sokáig, mintha most is ott állnék, egy éreszobor előtt, a Cvingli Ulrik szobra ez. Egyik kezében az Isten könyve, másik kezében egy nagy egyenes kard. 1531-et irtak, ha jól tudom. Békesség ült Cürük város fölött. A templomból papjuk, Cvingli szavára kihordták már a cifra oltárt, az égiek hasonlatosságára festett tarka aranyos képeket, svették a kelyhet — a pohárt — és ezzel a Krisztus békessége szállt le rájuk. De jött az embereknek ellenséges haragja, táborba szálltak a régi romok emberei és kondult a tornyokban a vészharang. Cürük lakói fegyvert fogának. Nézzétek mint mennek a kappeli sikra! Ki az ott elől? Cvingli! Kezében biblia, kezébe' kard. — És kezdődik a gyilkos ütközet. Foly a forró vér, sebesültek hevernek jajszóval.

Isten, segíts! Krisztus, segíts! Óh jaj, Cvinglit egy fegyver porba dönti. Csak előre, csak hagyjatok! A testet megölhetik, de a lelket nem. És Cvingli meghalt, de él a reformáció!

A Cürükben töltött nap estéjén áthatva az ott látottak, tapasztaltaktól, lakótársaimmal biblia-olvasás után imádkoztunk. Könyörögtünk magunkért is, itthon maradott szeretteinkért, családunkért is, igen, de kivált nemzetünkért, hogy azt az Isten mentse, őrizze és áldja meg; tegye szabaddá, mint Svájc népét; nemzetünk fiainak szívét, lelkét tisztává, mint Helvécia kristályvizü patakjai s a hókorona a bércék fején. Megemlékeztünk imádságunkban ama történetről, hogy Pilátus, ki a zsidóknak kiszolgáltatta ítéletre az Ur Jézust, — mint a rege beszéli — ott Svájcban az ugynevezett Pilátus hegy táján tébolyban végezte életét. Óh Isten — így imádkoztunk — ne engedd, hogy ítéljünk mi az Ur Jézus fölött és ne engedjük, hogy ítéljen szemünk láttára, fülünk hallatára más; hiszen rettenetes itélni afölött, ki itélni fog eleveneket és holtakat; rettenetes az élő Istennek kezébe jutni. A Pilátus hegy minket ilyenekre tanított. Óh vajha nemzetünk fiai — kételkedéssel, habozással, hidegséggel — vagy átokkal-szitokkal ne itélnének Ő felette, halálra ne adnák lépten-nyomon, az Életet, a Krisztust. (Külföldön, így Svájcban is, a káromlás teljesen ösmeretlen, ez magyar specialitás! — igaz, nem szivből jövő, csak a szájon termő dolog, rossz szokás, nemzetünk gyalázata!)

De gyerünk tovább, vár még reánk 1 napi ut: Cürüktől Genfig. Megtettük Isten segítségével azt is. Zsnév-et (Genf) kiáltott a conductör, július 1-én délután.

Genf, a Kálvin városa.

Egy egyetemi tanár hívott meg vendégeül, de nem akarván alkalmatlan lenni annak a családnak, mert hiszen folytonos járás kelésre, tanulmányozásra határoztam el magamat, — az ugynevezett: Krisztli-kesz Hoszpicban szállottam meg. Családias vendéglátó hely ez, melyben a legnagyobb rend, tisztaság uralkodik; hol napi 6—7 franért (francia-svájci pénz ez, értéke 1 frannak: 90 fillér) teljes ellátást kap az ember. — Családok szállóhelye ez s kik ott laknak, egy család tagjai. Minden vendégszobában az ágy felett ott van háromféle nyelven a Szentírás. — Este 9 órakor a Hoszpic csarnokában családias áhítatoskodás — s azután mindenki nyugalomra tér.

Innen indultam s indultunk körutjainkra. Mig el nem felejttem, idejegyzem, hogy a magyar zarándokok közül szép számmal voltunk jásznagykunszolnokmegeiek: Szabó László tiszaugi, Sarkadi Nagy Imre tizzasasi, Sarkadi Nagy István kunhegyesi, Olajos Pál törökszentmiklósi lelkész (6 tagu családjával), Tóth Sándor karcagi segédlelkész, Polgár Józsefné asszony Törökszentmiklósról s az én csekélységem. Tehát 12-en. Bizony jó lett volna, ha minden megye ennyit küldött volna! Bizony jó lett volna, ha mindenki, aki tehette, eljött volna velünk. Senki se bánta volna meg, senki!

Elindultunk — mondok — körutjainkra, megtekinteni a gyönyörű várost, mely karélyban épült a Genfi tó, az ezerszinben ragyogó Lak-Lemán nyugati végénél. — Legelőször, tudjátok-e kedves olvasók, hova mentünk? Ilyenek vagyunk mi, érzelmeink uralkodnak lelkünk fölött. Bizony kelet népe vagyunk. Megnéztük azt a helyet, hol a sokat szenvedett királynét, Erzsébet király-asszonyt halálra sebzette a gaz Lukkéni tőre. Ott állt gyanutlanul a szegény királyné az ugynevezett Brunsz-

vik-emplék előtt. Ez a Brunszvik herceg összes vagyonát, vagy 20 millió frannyi vagyont, Genf városának hagyta, közcélokra, közintézetek létesítésére. (Kinek jutna ez eszébe mi közöttünk, az örökösödési és végrendeleti pörök és egyéb pörök Kanaán földjén?)

Hát ott nézte — szegény szerencsétlen királyné azt az emléket, mikor reátört a gaz Lukkéni s leszurta. Az már nem igen érdekelhet bennünket, bárhiszen ott álltunk a Lukkéni börtönének ugyszólván, ablaka előtt, hogy t. i. ez a gaz gyilkos mennyit szenved a börtönében, hogy megy az örület felé, nem egyszer, hanem százszor halva meg, — hanem Genf jellemzésére azt írom ide, hogy a genfieknek végtelenül fáj, hogy épen ő közöttük követte el egy nem genfi, ezt a gaz merényletet. A kikötőt, hol a merénylet történt, elbontották. Genfnek azt a darabját, hol a gasság megesett, szeretnék kitépni, kiirtani a világból; azt a szobát, melyben királynék halva feküdt, örökre bezárták, senkinek meg nem mutatják: Nincs!!!

De menjünk e szomorú helyről.

Irhatnék napokig azokról, amiket láttam, hallottam, de csak a legfőbbeket érintem. — Mentünk-jártunk s a gyönyörű városban eljutottunk a genfi nagy iskola, az egyetem épületéig, melynek alapjait szintén Genf jóltevője, Kálvin vetette meg. Az egyetemen szemben, nagy magasságban állanak azok a házak, egész sor, egész utcák, melyek látták már Kálvin Jánost is.

Kálvin, mint mindnyájan tudjuk, tulajdonképen Franciaországban született 1509. július hó 10 én Noajon nevű városban. Atyja: Kálvin Zserár, ügyvéd volt, anyja Lőfran Johanna, ki még séta közben is imádkozott gyermekeivel, (6 gyermekök volt.) A jellemet, az érzést, hogy úgy mondom: a lelket, anyjától örökli a gyermek.

Jaj annak a gyermeknek, ki anyjától nem jót örököl, nem jót tanul. Hogy Kálvin János anyjától mit tanult, megmutatta élete. Mint egy genfi újságból olvasom: 1536. júliusában érkezett Genfbe egy francia utas, 27 esztendő, ifju egészen s már nagy tudós. Kálvin volt ez. Ki hitte volna még ekkor, hogy ez az ifju ember az, kit Genf megmentésére a nagy Isten küldött, ő, akiről most születése után 400 esztendővel az egész világ protestánsai tettek tanubizonyosságot. Talán legszebben fejezte ezt ki Dr. Dryander (Doktor Driander) a német császár udvari papja, ki lutheránus létére azt nyilatkoztatta hatalmas szónoklatában: »Kálvin nem a Genfé, nem is Helvéciáé, hanem az egész viláé, sőt az örökkévalóságé.« Hogy mit köszönhet neki épen Genf, bizonyítják egyik predikátor szavai: »Ő tette Genfet gazdaggá, szabaddá és boldoggá!«

Mint tudjuk, Kálvin azt hagyta meg, hogy sirhalma se légyen és semmi emléke. Puritán volt életében, az akart lenni halálában is. Ott voltam a temetőben. hol porlad, — egy négyszögű-terméskődarab jelzi a sírját, nincs sírhalom se, — s a kövön ez a két betű J. C. (Johannes Calvinus—Kálvinusz).

Az emlékmű is, melynek alapkövét most tették le, nem Kálvin-emlék, hanem a reformáció emléke. Ott lesz az egyetemmel szemben. Háttérét képezi az ősi genfi várfal s felette a régi nagy paloták, a genfi őscsaládok lakhelyei. Négy alak áll egymásmellett az emlék közepén: Kálvin és reformátor társai, Farel, Béza, Knox (Nox); kisebb alakokban jobb és balfelől világi fejedelmek, segítők a reformáció munkájában: 3—3 alak, köztük egy Bocskai fejedelem. Ha egyszer készen lesz az óriási mű s a »Szeretet« még akkor is él, a szobormű képét közreadjuk. Óriási betűkkel különben e jelmondás lesz a műre

vésve: Poszt tenebrász lux — sötétség után lett világosság t. i. hogy a reformáció a lelki sötétség után világosságot hozott.

Fölmentünk aztán a Kálvin templomához, erről később szólok; csak annyit jelzek itt, hogy — elképzelve kedves olvasóink — milyen érzéssel álltam s álltunk e templom előtt, ahol ő szólott, predikált, ahol testével takarta el az Urvasora kenyerét a bűneiket meg nem bánt libertinusok elől. Megnéztük lakházát, melyből egy kapu azonmódon van még ma is, mint ahogy az ő idejében volt. Kis keskeny utca, 3—4 méter széles a Kálvin utcája, hol lakhelye állt. Óh abból a házból, abból az utcából mennyi áldás hárult, mennyi nagy igazság röpönt szét széles e világra.

Igen-igen lebilincselte figyelmemet, egész érdeklődésemet a régi városháza. Ott is a Kálvin lelke beszél az ember lelkéhez. Ősi épület ez. A tanácsteremhez felkanyargó széles kőut vezet, mert a régi időben a tanácsnokoknak joguk volt lovon menni fel a tanácsterembe, fel az emeletre.

A tanácsterem falán ő-régi festmények: tolvajok, kiknek mindkét kezök feje levágva s igazságtalanul ítélő bíró, kinek egyik kezét vágták le. Hejh ha ma volna ilyen szigorú világ! — A tanácsterem közepén egy emelvényen az örök igazság könyve: a biblia.

Egy másik tanácsteremben egy különös eszközre találtunk, egy ekeféle kis eszközre, kardokból van csinálva, úgy hívják a »béke ekéje«. Tudakoztunk az eredete felől s végtelenül tanulságos dologra bukkantunk, mely mindnyájunkat lelkünk közepéig meghatott. Ceruzahegyére vettük e dolgot. 1876-ban Amerika Filadelfia nevű városában nagy értekezlet, ünnepély volt, melyen a világ minden részéből jelentek meg kiküldöttek. Ez alkalommal szóba ke-

rült a háboru is, minden borzalmaival. Hogy mennek a népek mészárszékre, vérontásba! Mennyi vér, mennyi könny! Mennyi özvegy, mennyi árva, — gyermekét sirató anya, atya, testvérét sirató testvér. Mennyi kár emberéletben, mennyi anyagi s erkölcsi pusztulás! Katonák, tisztek is voltak jelen. S mi történt? Összedobálták kardjaikat, fegyvereiket s e kardokból, fegyverekből az áldásos, a nemes munka eszközeit rendelték készíteni, meg Isten dicsőségére egy harangot. Kardokból eke, a béke ekéje! Eljön-é az idő, mikor csakugyan így leszen? Mikor kardok helyett eke kell és háboru vérvirágai helyett buzakalász; ágyuk bömbölése helyett harangok zengése. Ámen. Ugy legyen! Jöjjön el az idő!

Ránk alkonyodott az első nap. Erőm is alkonyodik most, majd folytatom máskor, tovább; sok nevezetes intézmény székhelye előtt mentünk még el. Láttuk Navil Ernő, egykori tudósnak a házat is, ki Kálvinnról a legszebb könyvet írta, nem régen halt meg, tán tavaly, épen azon a napon, május 27-én s ugyanazon órában alkonyatkor, mikor a nagy Kálvin is kiszenvedett. (Kálvin földi élete 54 év, 10 hónap és 17 napra terjedt)

Az istentiszteletek Genfben vasárnap, július 4-én.

Szeretném leírni, mert egész láncolata volt a fenségesnél fenségesebb szónoklatoknak s jeleneteknek, a július 3-iki szombat délelőtt, mikor a különböző országok, mondhatnám az egész világ protestáns küldöttei hódoltak a Kálvin szellemének. Európa népeinek küldöttei mellett ott voltak Amerikának, Dél-Afrikának képviselői is. A Reformáció csarnokában volt az ünnepély. Közben egy-egy lelket

emelő ének, azután a hatalmas »szó.« Az angol, a skót, a holland, a svéd, az olasz a francia — egymásután hajtották meg lobogójukat a nagy Kálvin (»Lő gran Kálván«) lelke, szelleme, emléke előtt — és rázendült az ének, áldottuk az Istent Kálvinért. A magyarok nevében Gróf Dégenfeld József beszélt, a Tiszántuli egyházkerület főgondnoka s az emelvényen ott voltak püspökeink közül: Antal Gábor, Eröss Lajos s nagyjaink közül többen is. (Itt emlitem meg, hogy püspökeinket a genfi egyetem, mely fenállásának három és fél százados ünnepét ülte, az alkalommal disz-doktorai sorába vette föl) Szeretném, mondom, leírni azt a részét az ünnepélynek, de kis ujságom szűk kerete és e fejezet címe parancsol velem; a vasárnapról írok tehát.

Július 4-ike. Ünnepélyes csend uralkodott a városban, mely lobogó disszel ünnepelt. Volt ház, mely száz lobogó, meg többnek tarka színébe öltözött. Kálvin nevét suhogták a lengő ezer zászlók; a Lak Lemán parthoz verődő világoskék ezüstcsipkés habjai róla beszéltek; a genfi hegy a Gran Szalév felől az ő nevét hozta a lengő szél. Minden arc, minden homlok, minden szem, minden ajak, minden szív: Lő gran Kálván. A nagy Kálvin! A tornyokban a harangok, — a megzendülő nagy orgonák őt hirdették. Minden ottani temploma hitünknek megtelt a hivek seregével; de kivált a Szent Pierr templom — az ő egykori temploma, amelyben ő szólott egykor. Mi is oda siettünk, hogy beférjünk. Magas nagy oszlopokkal ékes templom. Komoly fenség a nagy oszlopon, komor homály a templomban, valami szent nagy méltóság — Istennek háza, mennyországnak kapuja, a Kálvin atyánk temploma ez! Imádság volt belépésünk oda, imádság volt ott minden gondolatunk. Most hallgatott el a 9 órás harang-

szó, csendesen hullámozott el a genfi tó fölött, a végső hanghullámokat tán az óriási Monblan havas fogta föl, mely két akkorára emeli föl hókoronás fejét, mint a Lomnici csucs. (A Monblan 4800 méternél magasabb hegy.) A harangszó után orgona zendült s amint szárnyra keltek a lágy harmóniák, — megnyílt a szárnyas ajtó s 24 genfi lelkész páros menetben karöltve, homlokukon hitnek fénye, szeretetnek ragyogása, a 24 vének, 24 testvér lépdelt be a templomba ünnepelesen, elől egy 90 éves agg az ifjabbnak vállára támaszkodva.

S ekkor, óh Istenem, milyen szépen, gyönyörűségesen zengett — francia versekben bár, de értette azt minden szív, — a CV. zsoltár: Adjatok hálát az Istennek . . . ez volt az énekünk. Az éneket ott gyorsabban, vidámabban zengik, mint mi; úgy tartják, hogy nem búslakodni, hanem örvendezni kell az Istenben. Az istenitisztelet legelején urvacsora-osztás volt. Ott forrtunk össze eggyé, amaz Egyetlenegynek, az Ur Jézus Krisztus asztalánál, sok különböző nemzet fiai, hiszen Őbenne mindnyájan egyek, testvérek vagyunk; ő a Fő és mi Ő tagjai mindnyájan. Mennyien vettünk Urvacsorát, nem tudom, — csak azt tudom, alig akart annak vége szakadni, pedig négy pásztor két helyen osztotta a szentjegyeket.

Mi a Szen-Pierr templomából Genf leghíresebb szónokának, Tóma Frank-nak hallására mentünk el. Hatalmas szónoklatáról majd egyszer valamikor a mi templomunkban teszek említést. Beszédének főtémája (főtárgya) az volt, hogy a mai korban keresztyén református jellemre van szükség, amilyen volt Isten kegyelme által »lő gran Kalván« — a nagy Kálvin.

Déli 12 órakor volt Kálvin templomában a magyar istenitisztelet. Az első magyar istenitisztelet; nem volt azelőtt

ilyen abban a templomban soha. Ott voltunk mindnyájan, magyarok. Ott voltak a genfi franciák is, a mi hittestvéreink nagyszámmal, kik Antal Gábor püspök predikációját francia nyelvre fordítva, előre kezeikhez kapták. — Hogy mit éreztem, s mit éreztünk mi magyarok akkor, midőn szívünk teljességéből énekeltük azt a hatalmas éneket: »Tebenned biztunk eleitől fogva« — ott az idegenek között, Kálvin városában, Kálvin templomában, — hiába próbálnám, nem tudom leírni . . . És hát mikor a Himnuszt sirva zengtük ott: »Mebünhődte már e nép a multat s jövőndőt« — azt csak érezni lehet, elmondani, leírni nem. — Hangzott aztán Antal Gábor püspök hatalmas szava, a predikáció. »Emlékezzetek meg a ti előttek járókról« — ez volt az ige. Imádságot mondtak: Bilkei Papp István budapesti theologiai tanár, a kirándulás fővezetője és Jánossy Zoltán debreceni lelkész.

Óh, ha meghallgatná imádságunkat az Isten, amely imát ott mondottunk a lelkünkben, virulna, szárnyakkal magasságra kelne a magyar Sion, nem zengne olyan búsan az éneklésünk; azért az olyan bús, mert sokat szenvedtünk, akkor régen ellenségeinktől, most meg sebeket vesz a Sion tulajdon gyermekeitől. Óh rosszabb ez százszor, mint amaz volt; amaz közönséges gyilkosság, rablómerénylet volt, ez pedig anyagyilkosság. — Hívek, szeressétek édes anyátokat, az anyaszentegyházat! mert, ha — nem szeretitek, félek, félek, hideg fagyasztó szeleket küldenek felénk a helvét havasok és elfagy minden rügye egyszer gyümölcsöző fáinknak és minden gabnászál. Elküldik szörnyü fellegeiket, melyek éjszakánként ott pihennek a svájci bércek vállain s iti majd komor esőkben itélet száll le a kunsági tájra, vagy ha megrázkódnak azok a nagy hegyek, mint a haragvó ember megrázza fejét —

és megreszket talpunk alatt a föld . . . Helvécia üzeni néktek, Magyar Sion fiai, leányai, — szeressétek az anyaszentegyházat!

Estély Klapared uréknál.

Négy-ötszáz vendég volt hivatalos, köztük mi magyarok is mindnyájan. Lelkesedés töltötte be már az estélyt megelőzőleg magyarok és svájciak szívét egyaránt, hiszen a délután folyamán tartott nagyszabású felolvasások (egyik felolvasó főgimnáziumunk egykori igazgatója, Dr. Pruzsinszky Pál volt, ki francia nyelven ösmertette a magyar gályarabok könyfakasztó történetét. Ugyancs k most nevezett tanár írta meg a legujabb nyomozások alapján Kálvin történetét is; érdemeiért a genfi egyetem őt is disz doktorává avatta.) megösmertették a svájciakkal a mi küzdelmeinket, szenvedéseinket s mint az estélyen egyik genfi lelkész szép szavakban kifejezte: magyarok és helvétek testvérek a tiszta kálvinista hitben s testvérek, egyek a szenvedésben. Gyönyörűség volt ez az egész dolog, fent a hatalmas terem (Sall central) karzatán összehajlott a svájci fehérkeresztes lobogó s a magyar háromszínű zászló. A teremben orgona is van, melyen egy magyar művész-pap orgonajátéka mellett sirva-keseregve zendültek a kuruc nóták, szívünk fölött a Kálvin lelke — meg a Rákóci lelke szálldosott. Majd a Hymnust mondtuk el felállva, mire a svájciak az ő nemzeti dalukkal feleltek. A Hymnusba az ő szívök is beleszólt s a helvét nemzeti dalt egy lélekkel zengtük együtt velük mi is.

Itt találkoztam Fermó ezredessel, ki a mult télen — világjáró útja közben — hozzánk is betért, s templomunkban szónokolt. Az ezredes jól emlékezett Kisujszállásra, a havas esőre, hideg szélre, meg a gyülekezetre, mely megtölté a templomot, a kellemetlen idő dacára is. »Ugy-e — mondá az ezredes ur — jó időben még többen is vannak templomunkban?« — Elhallgattam, mintha nem tudnék franciául.

Genfről általában.

Hogy Genf s vidéke a világnak egyik legszebb tája, azt már leirtam, de azt nem említettem, hogy népének, lakóinak orcáján az egészség virul. Ennek oka igaz egyfelől az is, hogy a földkerekségének tán legjobb ivó vizét isszák s a kék-kereszt jegyü mértékletességi egyletnek, mely a szeszes italok élvezete ellen küzd, — ezer számra tagjai a genfiek. Levegőjük tiszta, a Lak Lemán fölött szálló szél hozza feljűk a havasok tiszta, éltető levegőjét s a tavon kívül még két folyó is kínálja fürdésre kristály vizét. — A fő ok azonban a vallásnak a lelkek fölött való uralma s az ennek nyomán felsarjadó tiszta erkölcs, ez van írva a genfiek orcájára, ezért erősek, épek, szépek: a szűlők ugy, mint a fiaik és leányaik. Igaz porfelleg sem száll a levegőben, de ez kicsi dolog, hanem — s ez a fő, tiszta az erkölcsi élet levegője, — a társadalmi élet fertőzetlen s bár francia nyelven beszélnek, — mégis a francia erkölcsöktől elválasztja őket a Lak Lemán, a tiszta tó. Óh az ő lelkőkben a Kálvin, a szigoru Kálvin lelke él. Nekik nemcsak a nevök, de a lelkük-szívük, erkölcsük, jellemük is kálvinista. Isten szerint reménylen, hogy a mienk is az lesz még egyszer, hiszen hajdanában az volt.

Kedves olvasóink legyenek elnézéssel, hogy késtem ismét. Külföldi utam volt az oka. Legyenek elnézéssel arra nézve is, hogy amiknek közlését a multkori számban ígertem volt, — ugyszintén a kenderesi és helybeli adományozók névsorát is, csak az augusztusi számban közölhetem. Van még irnivalóm Genfről, Svájcról, Kálvinról s magunkról — majd leirom az idők rendiben!